

Полтавський державний аграрний університет
Навчально-науковий інститут економіки,
управління, права та інформаційних технологій

МАТЕРІАЛИ

V Міжнародної науково-практичної
конференції

**“Місцеве самоврядування
в Україні та світі: теорія і
практика”**

**5 листопада 2025 року
м. Полтава**

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ,
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА АСОЦІАЦІЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
ВСЕУКРАЇНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД (м. КИЇВ)
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА ВІЙСЬКОВА АДМІНІСТРАЦІЯ
ПОЛТАВСЬКА ОБЛАСНА РАДА
ПОЛТАВСЬКА МІСЬКА РАДА
ЛЕСТЕРСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ЛЕСТЕР, ВЕЛИКА БРИТАНІЯ)
ОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ОПОЛЕ, ПОЛЬЩА)
ЩЕЦІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ІНСТИТУТ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ДОСЛІДЖЕНЬ У ГАЛУЗІ
БЕЗПЕКИ (м. ЩЕЦІН, ПОЛЬЩА)
ЩЕЦІНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ, ІНСТИТУТ ПОЛІТОЛОГІЇ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ (м. ЩЕЦІН, ПОЛЬЩА)
ЗАХІДНОПОМОРСЬКИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (м. ЩЕЦІН, ПОЛЬЩА)
УНІВЕРСИТЕТ МИКОЛАСА РОМЕРИСА (MRU) (м. ВІЛЬНЮС, ЛИТВА)
ЧЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДНИЧИХ НАУК (м. ПРАГА, ЧЕХІЯ)
FATER АКАДЕМІЯ ІНДІЇ (FAI) (ОКРУГ КАНЬЯКУМАРІ, ШТАТ ТАМІЛ-НАДУ, ІНДІЯ)
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО,
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА,
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ «ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ», КИЄВО-
МОГИЛЯНСЬКА ШКОЛА ВРЯДУВАННЯ ІМЕНІ АНДРІЯ МЕЛЕСЕВИЧА
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ НАФТИ І
ГАЗУ, ІНСТИТУТ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ДНІПРОВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КЛАСИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТЕРНОПОЛЯ

V МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
*«МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»*

5 листопада 2025 року

м. Полтава, Україна

ISBN 978-617-8466-52-7

УДК 35.07/08 (1-21) (477)

M65

Редакційна колегія:

Медвідь В.Ю. – завідувач кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету, д. е. н., професор;

Лозинська Т.М. – професор кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету, д. н. держ. упр., професор;

Дорофєєв О.В. – професор кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету, д. е. н., професор.

M65 *Місьцеве самоврядування в Україні та світі: теорія та практика* : матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 5 листопада 2025 року / за заг. ред. В.Ю. Медвідь, Т.М. Лозинської, О.В. Дорофєєва. Полтава : ПДАУ, 2025. 268 с.

У матеріалах конференції висвітлені результати наукових досліджень з актуальних проблем місцевого самоврядування і пошуку шляхів їх розв'язання за тематичними напрямками: «Правове забезпечення місцевого самоврядування», «Управління соціально-економічним розвитком територіальних громад», «Місьцеві бюджети та публічні фінанси», «Політичні аспекти функціонування самоврядної влади», «Аграрна політика і місьцеве самоврядування», «Місьцеве самоврядування в умовах воєнного стану та сталого відновлення», «Інформатизація управлінських процесів», «Практики місцевого самоврядування в зарубіжних країнах», «Просторове планування територій територіальних громад», «Економічні засади функціонування суб'єктів господарювання територіальних громад та місцевої економіки».

Для наукових, науково-педагогічних працівників, аспірантів, теоретиків і практиків публічного управління та адміністрування, представників органів влади, громадських діячів України, а також усіх, хто досліджує питання трансформації управління місцевим розвитком в умовах децентралізації влади.

Матеріали конференції друкуються в авторській редакції. За виклад, зміст і достовірність матеріалів відповідають автори. Позиція редакції не завжди може збігатися з точкою зору автора.

© Полтавський державний аграрний університет, 2025

Організаційний комітет конференції:

Голова організаційного комітету:

Галич Олександр Анатолійович – кандидат економічних наук, професор, ректор Полтавського державного аграрного університету, професор кафедри публічного управління та адміністрування

Члени організаційного комітету:

Медвідь Вікторія Юріївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету;

Лозинська Тамара Миколаївна – доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету;

Дорофєєв Олександр Вікторович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки та публічного управління Полтавського державного аграрного університету;

Тошек Бартломей Г. – доктор економічних наук, професор, професор Інституту політології та досліджень у галузі безпеки Щецинського університету (м. Щецин, Польща).

2. Skrzydło-Niżnik J., Sieniawska K. Prawne i pozaprawne uwarunkowania sprawności (efektywności) działania administracji publicznej, w: Instytucje współczesnego prawa administracyjnego. Księga jubileuszowa Prof. J. Filipka. Kraków 2001. 690 s.

3. Szreniawski J. Wstęp do nauki administracji. Lublin 2004. 400 s.

4. Lipowicz I. Europeizacja administracji publicznej, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 70. 2008. z. 1. S. 5-17.

5. Choduń A., Czepita S. Poszukiwaniu dobra wspólnego. Księga jubileuszowa Profesora Macieja Zielińskiego, Szczecin 2010. 200 s.

6. Сус Л. Проведення децентралізаційних реформ: уроки для України. Фінансові інструменти регіонального розвитку: матер. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. (28 жовтня 2016 р.). Житомир: ЖНАЕУ, 2016. С. 20-23.

Тамара Миколаївна Лозинська,
*доктор наук з державного управління, професор,
професор кафедри економіки та публічного управління
Полтавського державного аграрного університету
м. Полтава, Україна*

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ

Місцеве самоврядування посідає особливе місце в політичній системі країн, де воно має глибокі традиції, – є окремою формою публічної влади зі своїми функціями, бюджетом, правами, ресурсами, хоча це й не означає його повної автономності від держави: місцеве самоврядування є частиною механізму державно влади. Оскільки самоврядування розглядається як найбільш повний вияв демократії в недержавній формі її існування, через яку виражаються інтереси територіальних громад, в політичній системі воно є інститутом представницької влади [1; 2; 3]. Представництво передбачає формування процедур прийняття владно-політичних рішень демократично обраними (представницькими) органами влади, а його значення полягає в об'єднанні різноманітних суспільних інтересів в єдину державну волю

Дослідження Р. Гнейтса, які стосувалися становлення місцевого самоврядування в результаті ліберально-демократичних реформ ХІХ століття в Англії та Німеччині, свідчать про наявність тенденції до розширення повноважень обраного представницького органу влади для відстоювання інтересів виборців [4]. Свідченням того, що інститут представницької влади, яким є місцеве самоврядування, набуває все більшої ваги є те, що державою визнаються і гарантуються місцеві інтереси, пов'язані з вирішенням питань безпосереднього забезпечення життєдіяльності населення. При цьому місцеві інтереси розглядаються не як підпорядковані державним, а як рівноправні. Поєднання зусиль держави і місцевого самоврядування, по суті рівноправних

суб'єктів публічної влади, є однією з необхідних передумов раціональної організації публічно-владного механізму політичної системи суспільства.

Разом із цим слід відмітити, що історія формування взаємин між урядом та органами місцевого самоврядування, пов'язана з існуванням конфлікту: з одного боку має бути забезпечено право громадян на місцеве самоврядування, що є основоположним принципом демократичного урядування, а з другого – реалізовано зобов'язання уряду розв'язувати загальнодержавні проблеми й здійснювати нагляд за дотриманням законності в місцевому самоврядуванні. Тому одним із головних завдань, що постають перед урядами усіх держав, є «...визначення функцій і обов'язків місцевої автономії щодо загальнодержавних цілей» [5]. Сучасний стан місцевої автономії та обсяг повноважень, переданий органам місцевого самоврядування, дещо завуальовує той факт, що місцеве самоврядування інтегроване в єдину національну адміністративну і політичну систему, що створюється для забезпечення ефективного та збалансованого впровадження освітньої, податкової, військової та соціальної політики [6]. Це зауваження співпадає з поглядами Р. Гнейтса, який писав: «Об'єктом самоврядування є не власні права асоціацій чи соціальні інтереси, а державні функції внутрішнього державного управління: служба присяжних, управління поліцією безпеки та соціального забезпечення, військової обов'язок та система міліції, управління бідними, охорона здоров'я та дороги, збір та адміністрування комунальних податків та комунального капіталу, де такі існують, але таким чином, що все управління активами тут постає лише як засіб виконання державних обов'язків» [4, с.70].

Правова самостійність місцевого самоврядування в політичній системі, яка полягає в тому, що органи місцевого самоврядування та його посадові особи повинні мати свої власні повноваження, визначені Конституцією і законами, певною мірою породжує політичну популістську риторичку щодо доцільності прискореного переходу від представницької до прямої демократії. Так, В.М. Шаповал вважає, що народне представництво забезпечується виключно прямими виборами, оскільки непрямі вибори не надають демократичному процесу належної якості [7]. Однак, не зважаючи на риторичку про перевагу прямої демократії над представницькою, в реальності всі форми прямої демократії у певному сенсі є представницькими. Так, обраний прямим голосуванням президент залишається представником народу, не залежно від того, як втілюється ним воля народу. А проведення референдумів та плебісцитів усе рівно ініціюється не без участі політичних лідерів та депутатів, тобто представників, які виступають від імені народу. Таким чином народовладдя здійснюється шляхом прийняття рішень більшістю.

Недосконалість виборчих систем і виборчих процедур (наприклад, необов'язковість в окремих країнах, зокрема Україні, участі громадян у виборах) має своїм наслідком прийняття рішень більшістю виборців, які прийшли на вибори, що може не співпадати з уявленнями більшості населення. Скептицизм щодо правильності вибору породжує в суспільстві критику, погане виконання рішень, громадський опір тощо. Обрана у такий спосіб влада ототожнює вибір більшості з волею народу і може застосовувати по відношенню до виразників

протестних настроїв інструменти політичного тиску або використовувати медіа для їх дискримінації. Показовим у цьому відношенні є проведення референдуму про Brexit у Великобританії (2016 р.), після якого усі критики результатів і процедур Brexit у провладній пресі були названі «ворогами народу». Не зважаючи на те, що петиція проти Brexit набрала 6 млн підписів, уряд Великобританії не мав наміру її виконувати, наголошуючи, що вихід із Європейського Союзу буде корисним усім виборцям, незалежно від того, як вони проголосували [8].

В Україні ухвалення закону «Про Всеукраїнський референдум» [9] (визнано неконституційним) застосування прямої демократії практично унеможливлено, оскільки законом передбачено його проведення лише в консультативній формі, остаточне рішення щодо проведення приймає президент, а процедури ініціювання прописані так, щоб перешкодити прямому волевиявленню. Таким чином представницька влада, сформована на основі місцевого самоврядування, залишається в Україні вагомим елементом політичної системи. За образним висловом Гнейтса вона «...пронизується розумінням держави та почуттям спільноти...» [4, с. 71] і надає парламенту, який виникає з самоврядування, право одноосібно розробляти законодавство країни та ефективно контролювати хід державного управління.

Місцеве самоврядування є також чинником формування громадянського суспільства, оскільки свідома участь громадян у процесі створення гідних умов життя на певній території сприяє формуванню в них відповідальності за розв'язання місцевих проблем, що одночасно підвищує їх соціальну та громадянську активність. Для сучасних політичних системи характерною є тенденція поступового звуження влади державної і розширення влади самоврядної, однак це відбувається не шляхом самообмеження, а обумовлено розвитком самоврядування і підвищенням його ефективності. Отже, розвинуте, з сталими традиціями місцеве самоврядування є ваговою цінністю політичної системи правової, демократичної держави, оскільки може суттєво протидіяти авторитарним тенденціям, забезпечити збалансованість відносин людини і держави, сприяти забезпеченню прав і свобод людини і громадянина.

Список використаних джерел:

1. Ковальчук В. Б., Забокрицький І. І. Представницька демократія: поняття, ознаки, критерії. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2015. № 824. С. 159-163. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/may/2222/vnulpurn201582426.pdf> (дата звернення: 20.10.2025).

2. Нікітенко Л. О., Грабар О. С. Партисипативна та представницька демократія у місцевому самоврядуванні: питання співвідношення. *Нове українське право*. 2021. Вип. 6. С. 126-130. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/167/151> (дата звернення: 20.10.2025).

3. Гедульянов В. Представницька демократія, народне представництво та принцип народного суверенітету в Україні. *Юридичний вісник*. 2022. №5. С. 67-72. URL: http://yurvisnyk.in.ua/v5_2022/6.pdf (дата звернення: 20.10.2025).

4. Gneist R. Selfgovernment Communalverfassung und Verwaltungsgerichte in England. Dritte , umgearbeitete Auflage. Berlin: Verlag von Julius Springer, 1871. 1034 p. URL: <https://surl.li/gwbgs> (дата звернення: 20.10.2025).

5. Ткачук А., Агранофф Р., Браун Т. Місцеве самоврядування: світовий та український досвід. К.: «ЗАПОВІТ», 1997. 188 с.

7. Huang D. The Concept of «Self-Government» across Cultures: From the Western World to Japan and China. *Cultura. International Journal of Philosophy of Culture and Axiology*. 2018. №15(2). С. 53-72. URL: <https://www.ingentaconnect.com/contentone/plg/cultura/2018/00000015/00000002/art00004?crawler=true&mimetype=application/pdf> (дата звернення: 20.10.2025).

8. Шаповал В. М. Основи теорії парламентаризму. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 2015. 136 с.

9. Petitions. UK Government and Parliament. URL: <https://petition.parliament.uk/archived/petitions/241584> (дата звернення: 20.10.2025).

10. Про Всеукраїнський референдум: Закон України від 06.11.2012 № 5475-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5475-17?lang=uk#Text> – визнано неконституційним (дата звернення: 20.10.2025).

Вікторія Дмитрівна Філіппова,
доктор наук з державного управління, професор,
завідувач кафедри державного управління і місцевого самоврядування
Херсонського національного технічного університету,
м. Хмельницький, Україна

ПУБЛІЧНА ПОЛІТИКА СТІЙКОСТІ: МІСЦЕВЕ ВРЯДУВАННЯ В УМОВАХ КРИЗ І ВІДНОВЛЕННЯ

У сучасних умовах, коли світ постійно перебуває під впливом численних глобальних і локальних викликів, питання забезпечення стійкості управлінських систем набуває критичного значення в контексті публічної політики. З кожним роком спостерігається зростання інтенсивності кризових явищ – від природних катаклізмів і військових конфліктів до економічних спадів і пандемій. Таким чином, розробка й впровадження ефективних механізмів для підтримки стійкості громад є фундаментальною умовою для їхнього подальшого розвитку, збереження соціального капіталу та забезпечення успішного відновлення у посткризових обставинах. Слід підкреслити, що ключова роль у цьому процесі належить органам місцевого самоврядування. Саме ці інституції найближче знайомі з особливостями функціонування своїх громад і мають необхідний потенціал для оперативного реагування на динамічні трансформації та невідворотні виклики.

Поняття публічної політики стійкості є багатовимірним і охоплює такі ключові аспекти, як превентивне управління ризиками, оперативне реагування на надзвичайні ситуації та забезпечення сталого розвитку громад. Відповідно до концептуалізації, яку запропонували Б. Вокер, К. Холлінг, С. Карпентер та